

Отже, Україна зробила значні кроки в напрямі розвитку електронної демократії, яка відкриває нові можливості для участі громадян у політичному житті країни. Це робить процес управління державою більш прозорим, відкритим та ефективним. Інструменти е-демократії не лише сприяють зміцненню довіри до влади, а й роблять політичний процес більш доступним для всіх верств населення. Електронні інструменти забезпечують швидкий і зручний доступ до інформації та взаємодію з урядом через віртуальні платформи. Більш залучені громадяни означають більш точні та репрезентативні рішення, оскільки різноманітність думок і поглядів стає більш доступною для влади. До того ж електронні інструменти уможливають громадський контроль за політичним процесом, що допомагає запобігти корупції та забезпечити більшу прозорість роботи уряду.

Однак є й певні недоліки. Нерівний доступ до технологій, проблеми безпеки даних і конфіденційності, можливість маніпуляцій і дезінформації, технічні проблеми і збої, а також відсутність особистої взаємодії можуть ускладнити впровадження і використання електронних інструментів у демократичних процесах.

Abstract. The article analyzes the current state of implementation of e-democracy tools in Ukraine and their role in overcoming the crisis of trust in government. In particular, the author assesses the user experience of working with state electronic services, as well as the impact of e-tools on the state of corruption in the country, which in turn is one of the main causes of the crisis of trust. Particular attention is paid to the mechanisms of interaction between citizens and the state through online services. The author also analyzes the obstacles faced by the state in regulating these instruments.

Keywords: political trust, e-democracy, electronic services.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Prozorro. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Prozorro> (дата звернення: 06.03.2024).
2. Вікторія Олійник. Почути не всіх. Чому президент Зеленський не реагує на інструмент петицій? Громадський рух «Чесно». URL: <https://www.chesno.org/post/5850/> (дата звернення: 06.03.2024).
3. Грицяк Н. В., Семенченко А. І. Ч. 3: Електронна демократія: основи та стратегії реалізації. *Електронне урядування та електронна демократія*: навч. посіб.: у 15 ч. Ч. 3 / заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Київ: Москаленко О. М., 2017. С. 26.
4. Дія – Державні послуги онлайн. URL: <https://diia.gov.ua/> (дата звернення: 06.03.2024).
5. Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг. Аналітичний звіт-2023. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-01/undp-ua-e-services-use-omnibus-2023.pdf> (дата звернення: 05.03.2024).
6. Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг. Аналітичний звіт-2022. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-05/e-services-usage-omnibus_ukr.pdf (дата звернення: 05.03.2024).
7. Alyona Alyona та Jerry Neil перемогли у фіналі національного відбору «Євробачення» 2024. *Суспільне культура*. URL: <https://suspilne.media/culture/676388-alyona-alyona-ta-jerry-heil-peremogli-u-finali-nacionalnogo-vidboru-evrobacenna-2024/> (дата звернення: 07.03.2024).

УДК 35.07:005.5(477)(045)

Е-УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ: ДОСВІД УКРАЇНИ

К. А. Кондратьєва, Н. В. Прямухіна

Анотація. Стаття присвячена аналізу е-управління України у сфері публічних фінансів. У науковій розвідці робиться акцент на позитивних аспектах українського досвіду, аналізується наповнення різноманітних цифрових платформ сфери публічних фінансів. Водночас даються рекомендації щодо необхідності подальшого вдосконалення е-управління в контексті сучасних викликів та небезпек, спричинених війною з росією.

Ключові слова: е-управління, публічні фінанси, відкриті дані, війна.

Вступ. У сучасному світі, коли швидкість обміну інформацією та потреба у розширенні прозорості публічної політики є високими, реформи у сфері е-управління та публічних фінансів стають невід'ємною частиною стратегічного розвитку країн. Застосування механізмів електронного врядування у сфері публічних фінансів веде до автоматизації процесів, оптимізації прийняття рішень та підвищенні відкритості діяльності урядових інстанцій. Прозорі та ефективні фінансові системи, підтримані сучасними інформаційними технологіями, сприяють за-

побіганню корупції, підвищують довіру громадськості до влади, а також сприяють збалансованому розподілу ресурсів та сталому розвитку.

Сьогодні особливої актуальності набуває е-управління у сфері публічних фінансів для України, яка знаходиться в стані війни з росією. Е-управління дає можливість державі підтримувати високий рівень прозорості перед міжнародними партнерами та власним народом. Враховуючи великий суспільний інтерес до використання фінансових ресурсів у час війни, електронні системи дають змогу забезпечити громадянам доступом до інформації про державні закупівлі, формування бюджету, витрати та результати використання коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням е-управління у сфері публічних фінансів присвячені роботи В. Горбатюк, Я. Магузка [1], Н. Маслій, М. Дем'янчука [2], А. Бухтіарової, Ю. Духно [3], Т. Голобородько, А. Ярової [4], В. Мазярчук [5] та ін. Водночас відсутні праці, які б розкривали досвід України з застосування механізмів е-управління у сфері публічних фінансів під час війни.

Мета статті полягає в дослідженні досвіду України з застосування механізмів е-управління у сфері публічних фінансів під час війни.

Виклад основного матеріалу. Основною передумовою для демократичного управління та гарантом прозорості держави перед громадянами є відкритість бюджетного процесу. Так, варто погодитися з дослідницею В. Горбатюк, яка зазначає, що прозорість бюджету та державних фінансів загалом характеризує якісний стан фінансових відносин держави та визначає ефективність державного управління [1].

Україна має унікальний досвід упровадження інструментів відкритого бюджету за ініціативи та активної підтримки громадянського суспільства. Десять років тому (у травні 2013 р.) Парламент зареєстрував проект закону «Про відкритість використання публічних коштів» [6], який передбачав публікацію всіх платіжних доручень та окремих звітів органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших установ, що здійснює Казначейство, на спеціально створеному сайті. 11 лютого 2015 р. Закон був прийнятий та відбулося публічне представлення Єдиного вебпорталу використання публічних коштів за участю Голови Парламенту, Міністра фінансів та громадських активістів.

Сьогодні на порталі знаходиться інформація щодо:

- 240 млн платіжних доручень, здійснених Державним Казначейством України;
- 82 млн договорів, додаткових угод, актів виконаних робіт, накладних та звітів про використання коштів;
- 55 тис. індивідуальних кабінетів організацій, які відповідно до Закону заповнюють інформацію на сайті [5].

2 млн осіб з усього світу користуються порталом щороку. З початку 2023 р. Державна установа «Відкриті публічні фінанси» на замовлення Міністерства фінансів України та за підтримки EU4PFM активно працює над створенням двох ІТ-систем: «Державний бюджет – Мінфін» та «Автоматизована інформаційна система онлайн-взаємодії з розпорядниками коштів державного бюджету». Із січня 2024 р. планується введення перших модулів системи, а завершення всіх робіт – до кінця серпня наступного року. Це дасть змогу Міністерству фінансів використовувати нову ІТ-систему під час формування бюджету на 2025 рік [7].

Важливо зазначити, що цей проєкт має велике стратегічне значення для реформування бюджетного процесу та забезпечення його прозорості, що є критичними передумовами для вступу України до Європейського Союзу та розширення співпраці з Міжнародним валютним фондом (МВФ).

Доступ до інформації про видатки бюджету не лише дає можливість громадянам, експертам і громадським організаціям активно брати участь у бюджетному контролі, але й збільшує довіру громадськості й міжнародних партнерів до урядових інституцій та сприяє ефективному використанню ресурсів.

Окрім зазначеної первинної інформації, Міністерством фінансів було додано до порталу нові інструменти відкритих даних:

- «Бюджет для громадян» – інформація про планування та виконання бюджету на різних рівнях. На цей момент на порталі представлено більше 36 тис. розпорядників та одержувачів

бюджетних коштів на всіх рівнях влади, опубліковано понад 14 тис. паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів, а кількість оприлюднених звітів про їх виконання становить 2,6 тис. [8];

- «BOOST-аналіз» – інструмент для аналізу бюджетів на різних рівнях та в розрізі доходів, видатків, кредитування та фінансування, розроблений за методологією Світового банку [9];

- «Spending» – інформація про використання публічних коштів державного та місцевих бюджетів. Протягом 8 років існування цього сайту було створено та підписано 84 млн документів, які включають договори, акти та звіти. Здійснено 248 млн транзакцій [10]. Однак важливо зазначити, що ресурс «Spending» став цінним інструментом для журналістів, розслідувачів та громадян, які борються з корупцією на всіх рівнях влади;

- «Proifi» – реєстр проєктів залучення коштів міжнародних фінансових організацій. Сьогодні у реєстрі зареєстровано 181 проєкт, загальна вартість яких становить майже 18 млрд дол. США. Згадані проєкти реалізуються за участю коштів міжнародних фінансових організацій;

- різноманітні дашборди, зокрема інформація про кошти від міжнародних партнерів для покриття видатків державного бюджету [5; 10].

Окремо доцільно зупинитися і на запуску Телеграм-бота платформи Є-data – @edata_platform_bot. Протягом 2023 р. бот функціонує в тестовому режимі, сповіщаючи користувачів про оновлення на порталах Є-data, як-от: події відповідно до бюджетного календаря, оновлення показників виконання бюджетів, реєстру транзакцій ДКСУ, міжнародних фінансових проєктів та інші статистичні показники. Згідно з інструкцією користувача, бот надає доступ до інформації про публічні фінанси України та є месенджером Платформи Є-data. Функціонал бота може змінюватися, а його головне меню включає розділи про бюджетний процес, статистику виконання бюджету на різних рівнях, інформацію про розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, а також статистику фінансування проєктів із залученням міжнародних фінансових організацій [11].

Інший Телеграм-бот – @Ministryonlinebot, працює як ефективний інструмент для отримання оперативної інформації про публічні кошти. Основні можливості бота включають: швидкий та зручний доступ до важливої інформації через декілька кліків; точковий пошук за конкретними параметрами; відстеження динаміки державного та місцевих бюджетів за різними класифікаціями; підписка на зміни та оновлення за конкретним розпорядником; інформація про міжнародні фінансові проєкти, статистика та конкретні пошукові запитання; детальна інформація за індивідуальними параметрами (ідентифікаційним кодом, номером податкової декларації тощо). Бот може надавати інформацію на запитання користувача, як-от розпорядники та отримувачі бюджетних коштів, ТОП-10 отримувачів та платників бюджетних коштів, загальні доходи та видатки державного та місцевих бюджетів, а також інші конкретні дані за введеними параметрами [12].

Безперечно, згадані електронні сервіси сприяють поліпшенню доступності та прозорості у відстеженні використання публічних коштів. Вони надають оперативний доступ до деталізованих фінансових даних, забезпечуючи широкий функціонал для швидкого пошуку, відстеження динаміки бюджетів та індивідуалізованої інформації для користувачів. Їх впровадження свідчить про стратегічну спрямованість на підвищення рівня прозорості у використанні публічних ресурсів та взаємодії з громадськістю.

Окрім сервісів, що дають змогу здійснювати контроль за публічними фінансами, доцільно згадати і портали, що регулюють публічні закупівлі. Так, із 1 серпня 2016 р. з метою запобігання корупції розпочала функціонування електронна система публічних закупівель ProZorro [13], яка посприяла значній економії коштів та підвищила рівень прозорості у процесах закупівель. Однак, за словами громадських експертів, електронні торги не є універсальним рішенням для подолання корупції в цьому секторі. Вони вказують на поширені зловживання з боку замовників, як-от неконкурентні умови та розмитий опис товарів, що може сприяти корупційним практикам. Громадські експерти висловлюють також занепокоєння щодо низького рівня професіоналізму організаторів закупівель, які не завжди мають необхідний досвід та компетентність [14].

З метою моніторингу публічних закупівель був запущений проєкт DoZorro, що дає змогу проводити моніторинг з участю всіх зацікавлених сторін. Цей моніторинговий портал був створений за підтримки міжнародних неурядових організацій (EBRD, Open Contracting Partnership, Omidyar Network та Міжнародного фонду «Відродження»), і вже від початку зібрав значну кількість інформації щодо тендерів, що викликали сумніви [15].

Загалом ці ініціативи виступають комплексним підходом з поліпшення системи закупівель та забезпечення прозорості. Водночас існує ще низка технічних, професійних та нормативних складників, що потребують вдосконалення.

Висновки. Е-управління у сфері публічних фінансів є ключовим фактором для підвищення ефективності та прозорості державного управління. Протягом останніх років Україна досягла значних успіхів у застосуванні е-управління у сфері публічних фінансів. Однак варто враховувати, що сьогодні Україна знаходиться у стані війни, яка створює додаткові ризики під час застосування е-управління. Ці ризики пов'язані зі складністю реформ, кібербезпекою та необхідністю забезпечення інформаційної безпеки. Тому для успішного впровадження е-управління в умовах війни важливо підтримувати розвиток кібербезпеки, вдосконалювати нормативно-правову базу та створювати умови для партнерства між державою, бізнесом та громадянським суспільством. Процеси е-управління вимагають постійного підвищення конкурентноспроможності, стабільності та прозорості системи. Важливо розглядати е-управління не лише як технічну інновацію, але і як системний підхід до зміни культури та підвищення кваліфікації учасників системи.

Abstract. The article is dedicated to the analysis of e-governance in Ukraine within the public finance sector. This scholarly exploration emphasizes the positive aspects of the Ukrainian experience, delving into the integration of various digital platforms in the realm of public finance. Additionally, recommendations are provided regarding the necessity for further improvement of e-governance in the context of contemporary challenges and risks posed by the ongoing conflict with Russia.

Keywords: e-governance, public finance, open data, war.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горбатюк В. І., Матузка Я. В. Інституціональні засади становлення електронного бюджетування на принципах відкритості та прозорості. *Фінанси України*. 2017. № 10. С. 27–42.
2. Маслій Н. Д., Дем'янчук М. А. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід: навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2022. 384 с.
3. Бухтіарова А. Г., Духно Ю. О. Сучасні програми підвищення ефективності та прозорості публічних фінансів в Україні. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2019. Т. 24. Вип. 5. С. 113–118.
4. Голобородько Т. В., Ярова А. Б. Розвиток електронного врядування в забезпеченні підвищення рівня прозорості публічних фінансів в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1969>
5. Мазярчук В. Публічні фінанси відбудови: прозорий бюджет та сучасні інструменти аналітики даних. URL: https://lb.ua/blog/victor_mazyarchuk/562714_publichni_finansi_vidbudovi.html
6. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» від 11 лютого 2015 р. № 183-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>
7. Створення нової IT-системи з планування та моніторингу виконання державного бюджету. Державна установа Відкриті публічні фінанси. URL: <https://www.publicfinance.gov.ua/news/22>
8. Державний вебпортал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
9. Єдиний вебпортал використання публічних коштів. URL: <https://spending.gov.ua/new/>
10. З восьмою річницею, Є-дата! Державна установа Відкриті публічні фінанси. URL: <https://www.publicfinance.gov.ua/news/24>
11. Представляємо чат-бот платформи Є-дата в Телеграм. Державна установа Відкриті публічні фінанси. URL: <https://www.publicfinance.gov.ua/news/23>
12. Представляємо ще один месенджер платформи Є-Data – Телеграм-бот «Міністерство фінансів Публічні кошти». Державна установа Відкриті публічні фінанси. URL: <https://www.publicfinance.gov.ua/news/17>
13. Система ProZorro стала обов'язковою для всіх держзакупівель. URL: <https://hromadske.ua/posts/systema-prozorro-stala-oboviazkovoju-dlia-vsikh-derzhzakupivel>
14. Дяків А. Людський фактор. Як удосконалити ProZorro. *Економічна правда*. 2017. 11 січ. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/01/11/616805/>
15. Голуб А. Від prozorro до контролю. URL: <http://tyzhden.ua/Economics/185040>